

ПРАВИЛА ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

RULES FOR DETERMINING THE CUSTOMS VALUE OF GOODS

Павлюк А.Ю., студентка III курсу юридичного факультету
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Гордєєв В.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри процесуального права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті досліджено особливості визначення митної вартості товарів, оскарження рішення про коригування митної вартості та картки відмови в адміністративному судочинстві, виокремлено способи захисту під час спору в суді у правовідносинах з представниками митних органів при розмитненні товару. Проаналізовано правові підстави митного оформлення імпортованого товару за митною вартістю, визначеною декларантом. Визначено порядок коригування заявленої митної вартості при розмитненні товару чи транспортних засобів комерційного призначення.

Сьогодні триває процес активного вдосконалення законодавства, його узгодження з міжнародними стандартами, налагодження взаємодії держави, її органів з громадянами, що, безумовно, залежить від правового регулювання сфери митного контролю. Захист у даній сфері прав громадян, пошук компромісу між інтересами держави та конкретної особи залежить від чіткої регламентації правового статусу всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. При цьому важливим є забезпечення правових гарантій та можливості їх реалізації громадянами у відносинах з органами державної влади. Належне здійснення своїх функцій органом доходів і зборів посідає особливе місце в правовому механізмі гарантування прав і свобод громадян у сфері імпорту. Державна митна служба України – особливий суб'єкт здійснення митного контролю. Його діяльність полягає у необхідності виконання функції перевірки правильності визначення митної вартості товарів у процесі імпорту на територію України. Ця вартість визначається декларантом під час ввезення товару на територію України. Митною вартістю товарів, які імпортуються, є вартість, що використовується для визначення розміру митних платежів та встановлення суми зобов'язання імпортера з податку на додану вартість.

Ключові слова: митна вартість, рішення про коригування митної вартості, митне оформлення, адміністративне судочинство, митний орган.

The article examines the features of the determining the customs value of goods, procedure for appealing the decision on the adjustment of the customs value and the refusal card in administrative proceedings, the methods of protection during the dispute in legal relations with representatives of the customs authorities during the customs clearance of goods are highlighted. The legal grounds for customs clearance of imported goods at the customs value determined by the declarant have been analyzed. The procedure for adjusting the declared customs value during customs clearance of goods or vehicles for commercial purposes is determined.

Today, the process of active improvement of the legislation, its harmonization with international standards, and the establishment of interaction between the state and its bodies with citizens, which, of course, depends on the legal regulation of the sphere of customs control, is ongoing. The protection of citizens' rights in this area, the search for a compromise between the interests of the state and a specific person depends on the clear regulation of the legal status of all subjects of foreign economic activity. At the same time, it is important to ensure legal guarantees and the possibility of realizing the rights and freedoms of citizens in relations with state authorities. The proper performance of its functions by the revenue and tax authority occupies a special place in the legal mechanism of guaranteeing the rights and freedoms of citizens in the sphere of imports. The body of revenues and fees is a special subject of customs control and its activity, in particular, consists in the need to perform the function of verifying the correctness of the determination of the customs value of goods in cases of import into the territory of Ukraine. This value is determined by the declarant during import into the territory of Ukraine. The customs value of imported goods is the value of goods used to determine the amount of customs payments and determine the amount of the importer's liability for value added tax.

Key words: customs value, decision on adjustment of customs value, rejection card, customs clearance, administrative proceedings, customs authority.

Постановка проблеми. Основна увага бізнесу, пов'язаного з імпортом, насамперед спрямована на те, щоб здійснювати придбання товарів з-за кордону за оптимальними цінами. Саме ціни на товар або транспортні засоби комерційного призначення, які фіксує декларант, стають предметом спору у правовідносинах з представниками митних органів при розмитненні товару чи транспортних засобів комерційного призначення, у зв'язку з різницею заявленої та скоригованої митної вартості. Особливо актуальним є питання дотримання правил визначення митної вартості товарів як імпортерами, так і митними органами та використання можливості оскарження до адміністративного суду рішення про коригування митної вартості товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення митної вартості товарів, судового оскарження рішення про коригування митної вартості та функціонування системи державного контролю митної вартості правового регулювання діяльності митних органів присвячено низку праць таких авторів, як Л.Р. Прус, Т.В. Руда, М.І. Максимов, І.Г. Бережнюк, П.В. Пашко, С.С. Терещенко, О.П. Борисенко, В.В. Поєдинок, Т.С. Тоцька, В.А. Рекун, Є.Є. Веденєєв, М.О. Губа, О.О. Критенко та інші.

Мета дослідження. Визначення основних правил декларування митної вартості товарів та порядку оскарження рішення про коригування митної вартості товару.

Завдання: з'ясувати правові засади визначення митної вартості товарів та оскарження рішення про коригування митної вартості товару, визначити особливості реалізації функцій митних органів щодо здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів, щодо коригування митної вартості товарів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні, в умовах воєнного стану, важливим є охорона правопорядку на кордоні нашої країни, зокрема захист економічної безпеки. Імпортні та експортні операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності зумовлюють взаємодію з митними органами. Вартість та оперативність проходження митних процедур у великій мірі впливає на міжнародний розвиток бізнесу. Рішення про коригування митної вартості часто призводить до неправомірного збільшення митних платежів. На жаль, така тенденція призводить уповільнення розвитку економіки нашої держави, перешкоджає діяльності бізнесу, стимулює інфляцію. Найбільш розповсюдженою є ситуація, коли особа, що мала

на меті розмитнити товар або транспортний засіб, подала наявні документи для розмитнення за ціною договору, однак митний орган прийняв рішення про коригування митної вартості та картку відмови, що зумовило необхідність доплати митних платежів.

Коригування митної вартості для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності завжди має негативні наслідки, оскільки призводить до збільшення суми митних платежів та розміру зобов'язання з податку на додану вартість.

На вказаному етапі перед імпортером постає вибір: подати повторну митну декларацію з вартістю товару, яку визначено в рішенні митного органу; чи сплатити всі митні платежі, виходячи зі збільшеної митної вартості, щоб скоріше завершити митне оформлення товару та отримати його у своє розпорядження; або ж не погодитися зі збільшеною митною вартістю, не сплачувати додаткових платежів та одразу оскаржувати рішення про визначення митної вартості [8, с. 127].

Отже, Митним кодексом України чітко передбачено варіанти поведінки як особи, що сплачує митні платежі, так і працівників митних органів.

У кожному випадку рішення про обрання способу захисту залежить від конкретних обставин спору, у тому числі від виду товару та можливості його тривалого простою на митному складі, наявності достатньої суми обігових коштів для оплати митних платежів у збільшеному розмірі, існування ризиків сплати значних штрафних санкцій на користь кінцевого отримувача товару у зв'язку із затримкою поставки товару через спір з посадовими особами митного органу.

На практиці імпортерам далеко не завжди вдається завершити митне оформлення імпортованого товару за митною вартістю, визначеною за основним методом, оскільки митні інспектори для підтвердження вартості за ціною договору часто вимагають такі документи, які надати просто неможливо.

У зв'язку з ненаданням додатково витребуваних документів уповноважені особи роблять висновок про зниження митної вартості товарів та приймають рішення про її коригування у сторону збільшення.

Внаслідок цього, суб'єкти господарської діяльності подають позови до суду про визнання неправомірними та скасування рішення про коригування митної вартості та картки відмови. Саме по собі виявлення розбіжностей у документах не може бути належним доказом на підтвердження правомірності рішення. Здебільшого виявлені формальні та несуттєві розбіжності не впливають на рівень заявленої митної вартості товарів, що свідчить про безпідставність рішення митного органу про коригування митної вартості товарів. Крім того, інколи уповноважені особи митниці під час судового процесу щодо оскарження рішень про коригування митної вартості товарів суб'єктами господарювання посилаються на розбіжності в документах, які не були вказані в оскаржуваних рішеннях. Однак, як правило, такі доводи суб'єктів владних повноважень відхиляються, оскільки: суд не наділений правом досліджувати обставини щодо митної вартості, але які не були предметом дослідження уповноваженого органу під час розгляду справи та ухвалення рішення щодо коригування митної вартості товарів [9, с. 128].

Варто зазначити, що на сьогодні, згідно з статистичними даними, в судах України найчастіше розглядаються справи про визначення, контроль і коригування митної вартості товарів. У більшості випадків дані спори вирішуються на користь сторони – суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Разом із тим, непоодинокими є випадки, коли митниці законно приймають рішення про коригування митної вартості товарів через ненадання інформації зовнішньоторговельних та біржових організацій, які судом розглядаються як невиконання умов достовірності

і документального підтвердження інформації, на якій має ґрунтуватися митна вартість товару.

Частиною 3 статті 58 Митного Кодексу передбачено, що лише у випадку, якщо митна вартість не може бути визначена за основним методом, можуть застосовуватися другорядні методи. Основним методом для з'ясування митної вартості товарів, які ввозяться на територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод – за ціною договору (вартість операції) [3].

При цьому, згідно з ч. 2 ст. 58 Митного Кодексу метод визначення митної вартості товарів згідно ціни договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, в тому випадку якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості документально не підтверджені або не визначені кількісно і достовірно та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка виступає обов'язковою при її обрахуванні [2].

При визначенні митної вартості за основним методом, уповноваженій особі необхідно надати достатній обсяг достовірних документів в підтвердження заявленої митної вартості. Відтак не буде жодних правових підстав для вимагання додаткових документів в підтвердження митної вартості, а також для її коригування із застосуванням другорядних методів визначення митної вартості.

Варто відзначити, що згідно із ч. 2 ст. 53 МК України документами, що

підтверджують митну вартість товарів, є: зовнішньоекономічний договір; декларація митної вартості; рахунок-фактура або рахунок-проформа; банківські платіжні документи, які стосуються оцінюваного товару; інші бухгалтерські та платіжні документи, які підтверджують вартість товару та містять реквізити, що є необхідними для ідентифікації ввезеного товару; транспортні (перевізні) документи та документи, які містять відомості щодо вартості перевезення оцінюваних товарів; копія імпоротної ліцензії; якщо раніше здійснювалося страхування, – страхові документи [2].

Отже, митні органи наділені повноваженнями здійснювати контроль вірності обчислення декларантом митної вартості, але ці повноваження реалізуються у спосіб, визначений законом, зокрема, шляхом витребування додаткових документів може мати місце лише у випадку наявно обґрунтованих сумнівів щодо достовірності поданих відомостей. Саме з цією обставиною закон пов'язує повноваження митниці вчиняти дії, спрямовані на визначення дійсної митної вартості товарів [5].

Зокрема, якщо зафіксовано розбіжності щодо умов оплати товару в документах та виникає сумнів у достовірності задекларованої митної вартості, тоді контролюючий орган може витребувати додаткові документи на оплату.

Необхідним документальним підтвердженням витрат, що додаються до фактично сплаченої ціни, або тієї, що підлягає сплаті за оцінювані товари, є прейскуранти.

Слід зазначити, що самі по собі прайс-листи в дійсності віднесені до переліку додаткових документів. Водночас, передбачено можливість надання на підтвердження інших платіжних та/або бухгалтерських документів, які є доказом вартості товару та містять усі реквізити, потрібні для його ідентифікації митної вартості товарів, а не лише прейскурантів.

Прейскурант (прайс-лист) – це довідник цін на товари та види послуг, який адресований невизначеному колу покупців. При цьому, законодавчо визначено, що: прайс-лист є документом в довільній формі, адже чинне законодавство не регламентує вимог до змісту та форми прайс-листів, які можуть оформлятися у довільній формі; відсутність чи наявність у прайс-листі певних відомостей чи їх відмінність від узгоджених умов поставки та його ціни лише сама по собі не може підтверджувати зниження митної вартості товарів [3].

Також варто зазначити, що 15.02.2011р. Україна ратифікувала Міжнародну конвенцію про спрощення і гармонізацію митних процедур [1].

На виконання даної Конвенції у МК України парламентом було запроваджено інститут управління ризиками. Зокрема, ст. 320 цього кодексу введено вибірковість митного контролю, яка визначає, що форми та обсяги контролю, які є достатніми для забезпечення дотримання міжнародних договорів України та законодавства з питань державної митої справи при митному оформленні, застосовуються митницями на підставі результатів використання системи управління ризиками. Органи доходів і зборів уповноважені застосовувати систему управління ризиками задля встановлення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, що підлягають митному контролю [2].

Згідно з концепцією вітчизняного інституту управління ризиками, одним із критеріїв ризику є факт того, що заявлена митна вартість товарів у значній мірі відрізняється від ціни ідентичних чи подібних товарів під час їх увезення на миту територію України [6].

Відповідно до законодавчо затвердженого порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків за результатами оцінки ризиків у певному випадку переміщення товарів через митний кордон України, також за результатами контролю із застосуванням системи управління ризиками, уповноважені митні органи обирають обсяг та форми митного контролю. Водночас визначається перелік митних формальностей, встановлених за результатами застосування інструментів з управління ризиками [7].

Згідно з матеріалами судової практики митними формальностями є різноманітні форми перевірки матеріалів та документів, в тому числі витребування оригіналів документів, що вказані у митній декларації, чи завірених в установленому порядку їх копій, перевірка правильності відомостей, що зазначені в митній декларації, тим, що вказані у відповідному паперовому примірнику митної декларації суміжної сторони, перевірка наданих товаросупровідних документів на предмет розбіжностей у відомостях, що зазначені в них [5].

Часто митні органи діють з застосуванням для порівняння даних з автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР).

Справа в тому, що посадові особи митних органів, при визначенні розміру митної вартості товару, посилаються на те, що ціна імпортованого товару обов'язково повинна відповідати цінам, що склалися на ідентичний товар, поставлений по іншим контрактам між іншими постачальниками та покупцями, або навіть не на ідентичний, а лише

подібний товар. При цьому, при визначенні митної вартості вони посилаються на дані автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, в якій фіксуються митна вартість ідентичних та аналогічних товарів, що імпортувалися раніше. Але враховуючи те, що вона з об'єктивних причин не може містити усієї інформації, що стосується особливостей виробництва товару, відмінностей у взаєминах між конкретними постачальниками та покупцями, дані автоматизованої системи не можуть мати пріоритетне значення порівняно з наданими декларантом документами щодо товару.

Водночас показники вартості раніше імпортованих товарів беруться до уваги митним органом, рішення щодо коригування митної вартості не може бути визнане законним у випадку, якщо різниця у вартості раніше імпортованих товарів є єдиною причиною щодо такого коригування [4].

При прийнятті митним органом відповідних рішень відомостям, які містяться в автоматизованій системі аналізу та управління ризиками, належить лише допоміжний інформаційний характер.

Висновок. Ефективним засобом захисту у таких випадках є звернення до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірним та скасування рішення про коригування митної вартості товарів та картки відмови. Лише факт нижчого рівня задекларованої митної вартості товару порівняно з рівнем митної вартості раніше оформлених ідентичних або подібних товарів, не є обґрунтованою підставою для витребування додаткових документів, а тільки для поглибленої перевірки їх повноти та достовірності. І виключно в разі виявлення розбіжності у документах, які мають вплив на правильність визначення митної вартості, наявності характерних рис підробки або недостатності відомостей щодо ціни або таких, що є підтвердженням числових значень складових митної вартості товарів, є юридичною підставою для ухвалення митним органом рішення про коригування митної вартості та картки відмови. У разі незгоди з діями митних органів декларанту надано право звернутися у порядку, визначеному законом, до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірним та скасування рішення про коригування митної вартості, а також картки про відмову. Процедура оскарження коригування митної вартості в суді є складним процесом в частині збору, оцінки доказів та обґрунтування незаконності рішень про коригування митної вартості та карток відмови. Даний правовий механізм є ефективним засобом захисту та гарантією стабільності відносин у сфері справляння митних платежів і стосується будь-якого товару, що перетинає митний кордон України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) : Конвенція Ради Мит. Співробітництва від 18.05.1973 р. : станом на 12 лип. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 25.09.2023).
2. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 17 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 25.09.2023).
3. Постанова Верховного Суду у справі № 420/2792/19 (адміністративне провадження № К/9901/16890/20) від 08 грудня 2022 року URL: <http://iPLEX.com.ua/doc.php?regnum=107759519&red=100003dd6b127f1f0ebb24eceaadaf2bbbdee1d&d=5> (дата звернення: 25.09.2023).
4. Постанова Верховного Суду у справі № 420/4820/19 (адміністративне провадження № К/9901/36383/19) від 21.10.2021 р. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/100512439?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01 (дата звернення: 25.09.2023).
5. Постанова Верховного Суду у справі № 803/916/17 (касаційне провадження № К/9901/1137/17) від 02 липня 2020 року URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/90155086> (дата звернення: 25.09.2023).
6. Про затвердження Концепції створення, запровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю: Наказ Державної митної служби України від 27.05.2005 р. № 435. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mk050527?an=8&ed=2005_05_27 (дата звернення: 25.09.2023).
7. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 р. № 597 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0882-12#Text> (дата звернення: 25.09.2023).
8. Прус Л.Р., Руда Т.В. Митна вартість транспортних засобів: теоретико-методологічні засади контролю в Україні та міжнародна практика. Монографія. Хмельницький, 2018. 386 с.
9. Рак Ю.Ю., Оскарження рішень митних органів про коригування митної вартості товарів: аналіз судової практики Верховного суду. *Науковий Вісник УЖНУ. Серія Право, Випуск 52, Том 2, 2018. С. 128–133.*